

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 280/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen oikeudenkäyntien häirinnästä ja painostamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Hanna Sarkkinen /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 280/2019 vp:

Miten hallitus aikoo puuttua oikeudenkäyntien häirintään, joka tapahtuu esimerkiksi asianosaisia ja kuultavia kuvaamalla ja aineistoa levittämällä ja pitääkö hallitus nykyistä sääntelyä riittävänä tällaiseen toimintaan puuttumiseksi sekä rikosten uhrien, kuultavien ja muiden henkilöiden suojelemiseksi häirinnältä ja painostukselta oikeudenkäynneissä ja laajemminkin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Oikeudenkäyttöön sekä yleisesti viranomaisiin kohdistuva lisääntyvä häirintä on vakava ongelma.

Oikeudenkäynnissä äänen tai kuvan tallentaminen tai siirtäminen on ilman tuomioistuimen puheenjohtajan lupaa kielletty oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 21 §:n mukaan. Toisaalta tuomioistuimen puheenjohtajan tehtävä on valvoa, että oikeudenkäynnissä noudatetaan selvyyttä ja järjestystä, ja antaa tästä tarvittavat määräykset. Tuomioistuin voi määrätä poistettavaksi sen, joka häiritsee käsittelyä tai käyttäytyy sopimattomasti (laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 6 luku 5 § ja oikeudenkäymiskaari 14 luku 6 §). Tuomioistuin voi myös määrätä järjestyssakon tai henkilön otettavaksi säilöön (oikeudenkäymiskaari 14 luku 6 ja 7 §). Oikeudenkäynnin tallentamiskielto koskee kuitenkin vain oikeudenkäyntiä eli kieltoa ei ole mahdollista ulottaa istuntosalin ulkopuolelle eikä siis esimerkiksi tuomioistuimen odotustiloihin. Joissakin tilanteissa tuomioistuimen odotustiloissa kuvaamisessa ja kuvamateriaalin julkaisemisessa ilman kuvattavan henkilön lupaa kysymys voisi mahdollisesti olla rikoslain 24 luvun 8 §:ssä tarkoitettua yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä tai saman luvun 9 §:ssä tarkoitettua kunnianloukkauksesta.

Oikeudenkäyntien ulkopuolella kuvaamiseen sekä kuvamateriaalin luvattomaan levittämiseen internetissä tai muutoin julkisesti voivat tilanteesta riippuen soveltua eri rangaistussäännökset, kuten rikoslain 24 luvun 8 §:n yksityiselämää koskevan tiedon levittäminen, saman luvun 9 §:n kunnianloukkaus, saman luvun 6 §:n salakatselu tai rikoslain 25 luvun 7 a §:n mukainen vainoaminen. Myös vihapuhe voi täyttää rikoksen tunnusmerkistön, jolloin se on rangaistavaa. Kyseen voi tulla esimerkiksi rikoslain 11 luvun 10 §:n kiihottaminen kansanryhmää vastaan, rikoslain 25 luvun 7 §:n laiton uhkaus tai jo aikaisemmin mainitut kunnianloukkaus tai vainoaminen.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 280/2019 vp

Oikeudenkäyttöä ja viranomaisia vastaan kohdistuvien tekojen erityinen moitittavuus näkyy näiden rikosten ankarina enimmäisrangaistuksina. Rikoslain 15 luvun 9 §:n mukaan oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisesta voidaan tuomita enintään kolme vuotta vankeutta. Oikeudenkäynnissä kuultavan suoja ulottuu myös oikeudenkäynnin osallisen läheiseen. Viranomaistoiminnan haittaaminen tai häirintä voi tulla rangaistavaksi rikoslain 16 luvun virkamiehen vastustamista tai haitantekoa koskevien säännösten nojalla. Niissä väkivaltaan rinnastetaan myös sillä uhkaaminen tai muu väkivallaton haitanteko. Vakavimmista teoista voidaan tuomita enintään neljä vuotta vankeutta.

Hallitus suhtautuu vakavasti niin sanottuun maalittamiseen ja muuhun uhkailuun. Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelmaan on kirjattu useita vihapuheeseen ja maalittamiseen liittyviä toimia. Hallitusohjelman mukaan hallituskauden aikana toteutetaan poikkihallinnollisesti toimenpiteitä, joilla puututaan nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Näitä toimenpiteitä valmistellaan oikeusministeriössä ja sisäministeriössä. Osana valmistelua arvioidaan esimerkiksi sitä, tulisiko tietyistä tähän ilmiöön liittyvistä rikoksista tehdä nykyistä laajemmin virallisen syytteen alaisia.

Uhrille tärkeää on myös loukkaavan tai uhkaavan aineiston poistaminen internetistä. Tuomioistuimien voi rikoslain ja sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain säännösten nojalla määrätä sisällöltään lainvastaiseksi todetun verkkoviestin poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi. Osana valtioneuvoston kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa 2017–2019 oikeusministeriö on muiden ministeriöiden ja viranomaisten kanssa käynnistänyt yhteistyötä Suomessa toimivien verkkoalustojen kanssa Euroopan komission ja tietotekniikkayritysten (Facebook, Twitter, YouTube ja Microsoft) yhdessä sopimien käytännesääntöjen toimeenpanemiseksi Suomessa. Käytännesäännöillä tavoitellaan rangaistavan ja laittoman materiaalin tehokkaampaa poistamista internetistä.

Edellä mainittujen toimenpiteiden valmistelun ohella oikeusministeriö seuraa ja arvioi jatkuvasti sekä oikeudenkäyntien menettelysäännösten että rikoslain säännösten toimivuutta oikeudenkäyntien häirinnän torjumiseksi.

Helsingissä 20.11.2019

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson